

SZIRMAY ENDRE
MEGVÁLTÓ REMÉNYEK

VERSEK

SZIRMAY ENDRE

MEGVÁLTÓ REMÉNYEK

- VERSEK -

KAPOSVÁR

2007.

A könyv megjelenését támogatta:
Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata
A Megyei és Városi Könyvtár, Kaposvár

A borító fotóját
CSONKA BÉLA
készítette

Révai Digitális Kiadó Kft.
E-mail: info@konyvcsinalo.hu
www.konyvcsinalo.hu

ELŐSZÓ

A HÚSÉG ÉS A SZÉPSÉG SZOLGÁLATÁBAN

(Gondolatok Szirmay Endre költészetéről)

„Megváltó remények” címmel vehetjük kézbe Szirmay Endre legújabb, immár 11. verseskötetét.

A most 87. évében járó szerző csaknem 50 éve Kaposvár irodalmi életének egyik meghatározó egyénisége. 16 éve tagja a Magyar Írószövetségnek. Versei rendszeresen jelennek meg a Somogy, a Hévíz, a Jelenkor című folyóiratokban. Ám legalább ennyire jelentős műfordítói munkássága is. A 2006-ban napvilágot látott *„Kassától Kaposvárig”* című önéletrajzi naplóregénye pedig a mai magyar próza egyik kis gyöngyszeme. Szenvedélyes vallomás ez a kötet a „kettős” szülőföldről, az oly sok küzdelem árán megtalált második hazáról...

Sajnos, e legújabb köteteket a költő felesége, a kiváló festőművész, Szirmayné Bayer Erzsébet már nem érhetette meg. Aligha van még egy olyan szerzőpáros a magyar irodalomban, akiknek életműve, művészete ilyen szervesen kiegészítette volna egymást, mint az övék. Erről az évtizedek óta tartó kapcsolatról így írt a költő:

*„Mert tőled tanultam egykor
hogy csüggedni nem szabad
emlékeim láncára fűzőm
minden biztató, parázs szavad.”*

Szirmay Endre munkásságáról olyan ismert, Somogyhoz szintén ezer szállal kötődő alkotók vallottak eddig, mint Fodor András, Kerék Imre, Laczkó András, Leskó László, Papp Árpád - hogy csak néhány nevet említsünk.

Hűség - jeleztük rövid eszmefuttatásunk címében. Nem véletlenül. Nincs szó, amely jobban kifejezné Szirmay Endre ars poétikáját. Hűség a szeretethez, a szépséghez, a harmóniához. Mindahhoz, amelyről egyre embertelenedő, rohanó világunkban oly sokan hajlamosak megfeledkezni.

Szirmay Endre az igazság és a szépség értékeit vigyázta, vigyázza, tanárként és költőként egyaránt. Vannak, akiknek túl hagyományos ez a költészet. Ám azok, akik megkérdőjelezik az emberarcúságot, az igazságot kérdőjelezik meg. Szirmay Endre is azt vallja, amit igaz költőtársai: a művészet nem fordulhat el az embertől... Erre a hitvallásra, erre a reményre most nagyobb szükség van, mint bármikor. Szirmay Endre 87 évesen is folytatja szelíd, de szenvedélyes harcát. Ahogy Fodor András írta: *„Újra meg újra képes magát a keserű kétségbeesés kátyújából, az omló remények tárnáiból kihúzni...”* (A nagy költőtárs, akárcsak a festőművész-feleség, már szintén évek óta az égi mezőkön jár.)

Volt idő, nem is olyan régen, amikor a magyar versolvasó népnek tartották. Egy-egy irodalmi érték hónapokig szinte felvillanyozta a közvéleményt. Higgyük, (hisszük!) hogy eljön ez az idő újra. Még

akkor is, ha ma (ma is!) Tóth Árpád keserű megállapítása látszik beigazolódni: „*Szelíd dalom lenézi a garázdán káromkodó és nyers dalú jelen.*”

Szirmay Endre életműve is fontos, üzenetértékű láncszem a líra árapályának leküzdésében. Mindannyiunktól függ, hogy mikor ragyoghat újra az igazi költészet, az igazi vers a régi fényében...

A legutolsó a mostani „*Megváltó remények*” című kötet két nagy fejezetre tagolódik: „*Cselekvő igazak*”, „*Nem volt hiába*”. Minden elemzésnél többet mondanak el ezek a címek. Csakúgy, mint azok a versrészletek, amelyek oly szenvedélyesen közvetítik a költő hangját:

*„igaz emberség már alig található
süllyed a törött meglékelt hajó
eltorzult már a szépen szóló ének
és bemocskolódtak a tiszta messzeségek.”*

*küzdjünk tovább! Eddig sem volt hiába
ne fulladjunk bele a tegnapha és a mába
szóljanak igazt a kimondott szavak
és váltsanak meg minket a cselekvő igazak!”
(Cselekvő igazak)*

*„vívódunk, szenvedünk, mégis hiszünk abban
emberek maradunk véres zivatarban;
lelkünk őrtüzein fényes fáklyák égnek
s békét hirdetnek a lázas mindenségnek.”
(Lázas mindenség)*

*„fölfénylő vágyaim sziklákon töretnék
a mélység sötétje arctalan titok
nem keresek már végleges megoldást
a bizonyosság az amit még áhítok.”
(Amit még áhítok)*

A „*Megváltó remények*” anyagát Szirmay Endre az utolsó két év terméséből válogatta. És nyilatkozata szerint búcsúnak, hatyúdalnak is szánja. Nem tudjuk, nem akarjuk elhinni. Aki ilyen szenvedélyesen szereti a szépet, az igazat, nem halkulhat, nem hallgathat el. Ám ha mégis bekövetkezik, a „*Csillagragyogás*” csodálatos sorai a költő testamentumaként mindig zengeni fognak:

*„Ha sorsomnak majd megadom magam
fejfám lesz minden elárvult szavam
a tiszta szavak csillagragyogása
testvérméleget áraszt a világra.”*

Kaposvár, 2007. október 3.

Sipos Csaba

I. CSELEKVŐ IGAZAK

Dr. CSAPLÁROS ZSUZSA:
SZOBOR A KÖLTŐRŐL

NYOLCSOROSOK

Aki a szépet...

Falusi voltam; fészületlen álmok
kócolták poros félszegségemet
fűzizegéstől, vízsuhogástól
tanultam egykor tiszta éneket

és igazat; lelkemből lelkedzett
a tisztesség, a nyíltan emberi
nem kísértheti rágalom ármánya
azt, aki a szépet szívből szereti.

Bezártan

A valóság porfelhői fölött
a képzelet ölyvei köröznek
széthintik a fényt az árnyékokra
üzenetet küldenek a földnek...

cseréld el a vágyakat hitekre
ne keress fényt a fekete sárban
emberséged ájult mélyben pihen
némaságra ítélve - bezártan.

Közöny

A jégcsapok fehér merevsége
sziklaridegség, kígyósziszegés
az emberek embertelensége
mulandó múlásnak most is kevés

Nincs testvérem, társaim elhagytak
A jövőndöm kormos ködöt szítál
Jóakaratom zsibbadt tetszhalott
Szívemben csak a csönd muzsikál.

Mindig újabb

Mikor, miért - és hogyan, minek
elmondhatom majd mindenkinek
muzsikálnak a metsző szelek
és csodálkoznak az emberek;

anyám áldozatos sorsa
emlékeivel is tanít
szelíd jósága vigasztal
mindig mond újabb valamit.

A régi úton

Talán nem is fontos, hogy mit
csak hajtogatod szüntelenül
a gyászbeszéd után most is
a decemberi szél hegedül;

Az emlékek ormai fölött
most is égnek a régi csillagok
nem tévedtem el az árnyékok közt
most is a régi úton ballagok.

Megvígasztal

Az éjszakában futó fekete vonatok
kerekei sírva megfehérednek
színt vált a valósággal az álom
biztatást dübög az embereknek:

Hitted-e az álmok ígért igazát?
a fákra vért festett a hajnal
a lehetőség igéző fényével
rád mosolyog - és megvígasztal.

A FORRADALOM ÖRÖKSÉGE

- Az 1956-os magyar forradalomra emlékezve -

Ötvenhat eleven szabadság-szellem
a Kárpát-medencében töretlen lobog
véres árnyakat tornyoznak előttünk
az egykor elesett ifjú magyarok;
még ma is kopog a géppuska-sorozat
amit a gyilkos megszállók zúdítottak
nehogy föltámadjon az elpusztult sereg
vagy megszólaljanak a néma halottak.

Ötvenhat eleven szabadság-szellem
és függetlenségünk vágya harcba hívott
nem tudjuk tovább tétlen elviselni
az elnyomást, a sok gyalázatos szitkot;
büszkén őriztük még Rákóczi, negyvennyolc
szabadságért vívó lelki örökségét
a forradalmi múlt példaadó harcát
az áldozatokat, az engesztelő békét.

Európa és a nagyvilág csak ámult
talán sajnálták is a sok-sok halottat
és a megrettent menekülők hadát
kik a halál elől félve elfutottak.

Most, hogy elmúlt azóta ötven év
tudjuk, az áldozat nem volt hiába
szabad, független népünk serege
emelet fejjel tért meg Európába;
építkezünk testben és lélekben
szívünk, lelkünk fényesen ragyog
fölmutattuk a vén Európának
ím a forradalmi szabad magyarok.

EGYETLEN TÖRVÉNY

Tudom, hogy a zuhogó események
elfúlnak a sorjázó pillanatban
lángoló tűzön zaborog a katlan
egymást biztatják a botló remények.

Hiszem, hogy egyszer szelődül az örvény
a sistergő vágy sápadtan elfolyik
a csönd karoló ölelést álmodik
sorsomban él még az egyetlen törvény.

A fények mögött kormosodó árnyék
sápadó hitem biztatásra vár még
botladozik időm a forgatagban...

békés mosolyod igazító szándék
újra velem vagy; bár csak tisztán látnék
minden szenvedést szülő pillanatban.

2007. február 19.

FÉLTŐ FOHÁSZ

Az IDŐ

- a múlás percei - az évek
remények - tornyos messzeségek
közösség - halkuló magány
- rebben a héjaszárny
aztán csilingel a csönd.
- Majd változott, váltott az élet;
ha hitetlenkedsz is, hiába kérde
hogy miért így? Minek és merre
tartunk? - Jövő szeptemberre
másfajta gyümölcs érik a fákon
- vagy a meggörbült, kopaszodó ágon
csak a ködös jövő reménye marad
s a zsibbadt, tétova pillanat
figyelmeztet: változott az élet
s ha az újat te még nem kéred
egyedül maradsz. -
Ha nem - hát kevesen leszünk.
A fáradt öregek
léptei tompán kongnak a köveken;

új életforma; - erkölcs, gondolat
nem ér annyit, mint régen - oly sokat:
az Új átformálta a világot
elhervasztja mind a viruló virágot
és az ember fáradtan néz előre
az új életet megadón pártoló földre
és emelkedik előtted ismét új halom:
pénz... rang... erő... hatalom.
Hát így...
És a jövő tudatos nemzedéke
inkább a földre néz, mint az égre
mert ami itt van az teljes valóság
az ég messze van... megígért jószág
- sőt, mi a különbség jó és rossz között
hozzánk már annyi ígéret költözött
amiből végül nem lett semmi
s már nem tudod, merre kell menni
hogyan magadhoz - magunkhoz hazaérj;
mert már az sincs igazán, hogy HAZA
ahol béke, szépség, igazság honol
a lehetőség már nagymessze loholt
tőled, tőlünk -- és az emberek

mint a háborgó, hullámozó tengerek
ígérik odaát a jobb, szebb partokat
- ahova nem látsz és nem érsz soha már
és nem hallják most sem féltő fohászodat.

--- --

EMELD FÖL...

Emeld föl a fejed...
amit átéltél - az nagyon igaz
bár gondjaidra ez sovány vigasz.
Múlás... emeld magasra a fejed
nehogy elhagyjon az emlékezet;
a látomások egyre elriadnak
csak jele marad a múltó pillanatnak.

--- --

ANTAGONIZMUSOK

Volt; - vak sorsát követve
meghalt, - még életében
elnémult minden szava
süket; hiába kérdelem.
Minden fonákra fordul
a való önnön torza
az árnyék halk fényre vált
a fény halálát hordja.

2.

A szép is csúffá válhat
a csúf is megszépülhet
a jó bitangba mehet
a rossz nemeset szülhet.

A mocskos tisztulva él
a tiszta mocskolódik
álorcájuk mind lehull
- már látjuk a valódit.

ZENE

A szél - a fák húrjain zenél
soha nem hallott melódiákat
zsongat az estben - a fákat
a gallyakat, a lombot
suhogtatja, a tornyosodó gondot
elringatja - szinte semmi sincs
se bizalom, se talmi kincs
se rém - se surrogó csaltit
- megvédhettem sorsomból valamit?
Csak a lehetőség dorombol
s ha látomásaim serege
a ködös holnapra gondol
szinte minden csak bizonytalan...
- most nem lapátolok havat
a tündöklő gyermekkor
gyémánt szikráival odavan...
Amint végigvergődtem
a nyolcvanöt sebhelyes év során
minden szálló pillanatom
akár egy tépett tollú madár

fáradtan röpül...
S a szél, a szél
a csöndesedő szél
az elmúltak húrjain zenél;
málló életsorsot zeng
már csak nekem hegedül...
lassuló szívem dobogva örül
talán mégsem volt hiábavaló
hogy így maradtam egy szál egyedül
a kín, a harc, a töredezett szó
mégis teljesség - emberbízató;
ígéretesen zsong - dong a zene
töredező életem szelleme...

— — — — —

ÚJ ÉRDEKSZÖVETSÉG

Az elgördülő, vágató időben
újra csak kérdezem: ki a magyar?
aki elhullt, akit elvert a jég
vagy a néppusztító vérzivatar...

Él-e még a Kárpát-medencében
a Hunyadiak testvérszeretete
vagy csak az érdekek hozsannáit
tudja a sohasincs-többség éneke.

Leigázóink ismét elárulnak
más szív, más szó most az uralom
hódítóink rajtunk gazdagodnak
akár tiltakozom, akár akarom.

Kassa vagy Kolozsvár, Eszék vagy Bácska
otthonain motyog elfúló fohással
ezer harcos, megcsúfolt esztendőnk
megtizedelt árva magyarsággal.

Én meg tépelődöm. Egy újabb évezred
szláv, angol, latin vagy germán szövetség
bizonygatja: nem is ez a fontos,
mert Európa él - új érdekszövetség.

2006. július

CSELEKVŐ IGAZAK

Ámuló szemmel, táruló szívvel kérdem:
Hol tartunk ma? - Tompán dübörgő vérem
lobogva kérdezi: mi lesz így velünk?
Sokat botladozó útkeresésünkben
silányul, pusztul széteső nemzetünk;
fojtogat a görbe utak szálló pora
az érvényesülés tikkasztó mámora
- mert a megtévesztést igaznak mutatják
az igazságot - - ócskapiacra adják
igaz emberség már alig található
süllyed a törött meglékelt hajó
eltorzult már a szépen szóló ének
és bemocskolódtak a tiszta messzeségek.

Könnyező szemmel, szorongó szívvel kérdem:
hová jutunk? - már nem hajlik a térdem
de még könnyebb a hegynek fölfele menni
szétforgácsolódott már minden.-- Semmi
nem könnyebb, mint mutogatni másra
és mindig várni újabb messiásra.

Pedig minket csak az áldozat ment meg
ellentmondani büszkén a félelemnek
hadd szóljon újra szépen minden ének
tisztuljanak meg a bemocskolt szépségek
küzdjünk tovább! Eddig sem volt hiába
ne fulladjunk bele a tegnapba és a mába
szóljanak igazat a kimondott szavak
és váltsanak meg minket a cselekvő igazak!

— — — — —

2007.I/9.

ÉLETTELJESSÉG

Minden élet befejezhetetlen...
nemcsak a valóság - a szárnyaló szellem
bizonyítja, hogy minden élet örök
- a múlt a jövő mélyén dübörög;
jelen meg nincs is - a múlás folyamatában
azonnal eleven múlt lesz a mában
- hiába álmodozott róla lelkes ősem
minden elődöm - kedves ismerősem
újra teremti lázas álmaimat
évek múltán születő rokonaimat...
- voltam, vagyok és töretlen leszek
minden szándékban, tört mozdulatban
csak más formában élek majd akaratlan
hogy önmagam változata legyek
- mint a tengerek, komorló hegyek
élek. - Az élet Mi vagyunk
titkainkkal, jövőndő álmainkkal
valóság vagyunk - vagy csupán álmodunk...
.....
A ködös múltban, a titkos jövőben
örökké élünk - a változó időben.

OKTÓBER 23.

Legyen ez a nap a megbocsájtás napja;
a megbékülése - a fölemelkedés
a nemzet föleszmélése - holnapra
hitünk szelíd fénye nem lesz majd kevés?

Mondd:

mit kell megbocsájtanom? mit és kinek?
a megaláztatásokat, a vak halált?
- az én emberségemet majd elhiszitek?
- magyarságom most már hazatalált?

Hátrakötött kézzel, arccal lenn a sárban
a mi történelmünk mit vár - és kitől?
a halottakhoz kulcs nem illik a zárba,
jövők nem éled föl véres semmitől!

Van erőm most is megbocsájtani,
a ti halálotok fekete kenyerem,
hadd éljen népünk biztató jövője,
sós könnyeteket most is lenyelem!

AKÁRCSAK AZ ÉLET

Élő hittel a halált ne féljed!
Ébreszd az alvó lehetőséget
szabad a tér előtted, mögötted
robajával csak balsorsod törtet
akárcsak az élet.

Az utak sohasem érnek véget
ködbe vesznek - mint a messzeségek
seholsem kezdődtek, mindenüvé érnek
el-elkanyarodnak, aztán visszatérnek
akárcsak az élet!

— — — — —

MEGVÁLTÓ REMÉNYEK

A szépet nem hitelesíti
ha rejtőztetjük a rútát
a szabadság akkor is erény
ha olykor börtönbe juttat.

Cserélni szürkeséget fényre
harc a megigazulásért
boldog, aki az örvény fölött
a biztos túlpartra átért.

Az idők harangja hirdeti
a megváltás új lehetőségét
de kidobolja-e lázas szívünk
a holnapok megváltó reményét?

— — — — —

LÁZADÓ SZÉPSÉGEK

Berzsenyire emlékezve

Háromszáz esztendő tornyos távolából
jöttél csuda-dolgot látni a világból
varázsolni álmokat
föltámadó lelked szépségeket termett
nemzeti virtussal bátor szólás kellett
elűzni a gondokat.

Pannóniát adta sorsod rendelése
itt lázadt, itt békélt szenvedélyed vére
igazságért küzdeni
látomásod égi álmokba merülve
bánatos emberként hazamenekülve
tudtad békéd meglegelni.

Örömök és vádak lassan elenyésztek
csonka darabokból lettek tűzegészek
szépségek sorakoztak
hogya olykor szóltál, tengerek áradtak
a lobogó lángok magukra maradtak
szüntelen parázslottak.

Zengő szavaiddal ma is muzsikálunk
védelmező hitünk bonthatatlan várunk
a szép ujjongva lázad
harangos magányod megbékélt dalodban
engesztelt igazad tüzes ritmusodban
s meglelted hazádat.

SZABÓ LŐRINCRE EMLÉKEZVE

I. MŰVÉSZCSILLAGOK

Szenvedély épült az ellentmondásba
de vallottad a józan megfontolást
visszagyűrted a lobogó lázadást
lelki-magadba és mindenki másba.

Küzdelmes volt a hős szembefordulás
a megszokottal a kishitűséggel;
tudtad - erőben élő tehetséggel
a csituló harc még nem szabadulás.

Vívódásokban lüktető életed
elzengte eleven panaszéneked
lázadásod lángja mindmáig lobog,

szavaidban, lelkedben él a béke
szerelem, szépség igaz menedéke
és felragyognak a művészcsillagok.

II. ELRINGAT A TÜCSÖKZENE

Éltető gyökér a gyökerek között
Te meg a világ - föld, erdő, isten,
Kalibán - virágzenébe öltözött
Minden csupa fény, büszkén csillog minden.

Vas-korban élünk, nincs már mit menteni
régén - de most is szelíd, különbéke;
fény, fény, fény - meg a sátán műremekei
ember és világ - mindenek szépsége.

A férfi összegez, amit még látott
vízió szerint varázsos világot
- hosszú, bővülő gyermekkor kellene,
testvérsírató és elképzelt halál
az érlelő évekhez visszatalál...
- és cirreg, elringat a tücsökHzene.

SORSOM VAK VILÁGA

Csilingelő csöndben
futnak el a napok
látod, mennyire kár
hogy ily béna vagyok;
rám omlott a magány
megszállott az árnyék
ki tudja, sorsomban
mennyi próba vár még;
pedig, ha rám omlik
majd végleges csöndem
szelíden átölel
engesztelő földem;
megnyugtat reményem
végső igazsága
valóságra vált át
sorsom vak világa.

— — — — —

RIDEG MOSTOHÁK

Tudom, hogy a kusza árnyékok mögött
mosolyogva virrasztanak a fények
s az áradások hullámai sodrán
előmlenek a sívó messzeségek.

Aztán mind egymásra lelnek a titkok
és elámulnak a lobogó csodák
az édesanyák keblükre ölelnek
és mosolyognak a rideg mostohák.

— — — — —

JAJSZÓ

A bölcsek
mindig tanultak a történelemből
a felhő is
leszáll egyszer a ködös hegyről
te is tanuld meg
az ember esendő és halandó...
akkor is így van
ha messzire hangzik a jajszó.

A bölcsek
mindig reméltek valami szebbet
az árnyék
mindig megidéz esendő engedelmet
megtörténhet
bezárul mögötted minden ajtó
és messzire zeng-búg
a vígasztaló, bánatos jajszó.

— — — — —

VIRRASZTÁS

Apáink sorsa temetőikben virraszt
most már te sem lehetsz igazabb magyar
terel a végzet vergődésed útján
és lábad nyomán herseg a rőt avar.

MÁR ZÖRGET

A futó időben - egyre távolodva
önmagamtól - hogyan omlanak halomra
vágyaim, szándékaim, a vak remények
hisz sorsom szabta csapásaim kemények
és nyomukban vöröslőn szétfröccsen a vér;
alélt lelkemnek most ez a díj, ez a bér
s már azt sem tudom, mit mutat a végzet
és hogyan fogom föl a sodró egészet
aztán alélt ember-mivoltom mit mutat
mit akar, kit vallat, lázasan mit kutat;
a szeretetből majd hogy lángol a hitem
köröttem a jajszót nem érti senki sem
- Az élet mit mért ki esendő jövőmnek
színes színháznak vagy szürke temetőnek
után körülfutja az érkező csöndet,
mert lépteink nyomán már a halál zörget.

SZEGÉNY-EMBER

Tudom, morzsolódik kiszabott időm
pedig még sziporkáz jövődöm napja
sandít a sugár; loppal lobban a láng
vörös fényét sebzett szíveimtől kapja.

Tudom, egyszer végképp elfogy az időm
rám zúdul, előnt a felejtés-tenger
emlékeznek majd esendő társaim:
igen, botorkált itt egy szegény-ember.

— — —   — — —   — — —

VARÁZSSZÓ

Kopog az eső a köveken
álmaim árnyait követem
valóság visszhangja még kísért
te tán jót állhatsz mindenkiért...?
az erőszak csak rossz útra visz
az boldogul - aki most is hisz.

Szital az eső a homokon
halkuló hullása monoton
rebegő visszhangja esendő
szállong a kerengő bús felhő
- szándékod most is bizonytalan
égő szemedben éjszaka van.

Ködbe fult; nem hull már az eső
megtorpan a vén kincskereső
keressünk járhatóbb utakat
bízgat a derülő pillanat
- csak akkor találhatsz majd haza
ha igaz a varázsló szava.

ITT ÉS ODAÁT

Biztosan tudom
végső utamról egyszer még visszajövök
emlékeitek
és álmaitek törött ajtaján bedörömbölök
s megkérdem majd
annakidején miért így cselekedtetek
talán a kényszer
vagy a durva erőszak játszott veletek;
mert hát a nemzet
a szülőföld nem áru s el nem adható
nem kék lidércfény
és nem ámulatkeltő szép muzsikaszó;
a nemzet éltető, egyesített erő
amely emberségből jót, szépet terem
kiteljesíti vívódó világunkat
- varázsereje emberi értelem
az igazító és igazodó élet
bennünk egyesíti a harmóniát
amely emberivé formálja életünket
vívódó sorsunkban
itt.....és odaát...

EGYETLEN ÉLET

Minden embernek
egyetlen élet adatott
egy - és megmásíthatatlan...
azonos önmagával, halandó
de belső titka halhatatlan;
mert amikor fölismeri
hogyan az esendő emberek véges
kísértő harca föléled
rádöbben,
egyetlen emberi arca
a könyörtelen
beteljesülő végzet.

— — — — —

LÁZAS MINDENSÉG

A vad örvény szélén
a fehérlő habok
hirdetik kevélyen
hogy egyedül vagyok...
senki sincs, akinek
vígasztaló szava
valami békítőt
mégiscsak mondana...
egyre erősödik
az áramló sodrás
nincs senki, akinek
szava szelíd oldás
vagy békítés lenne...
A suhogó árban
történelem terem
a ragadós sárban
és mocsok, förtelem.
Piszkos a beszéd is
szépítgető szózat
föl-fölhangzik mégis.

Az érdek-emberek
                    mégiscsak kiállnak
dícsérik a múltást
                    tegnapnak és mának;
pedig most igazán
cselekedni kéne
mert ez a csöndesség
                    látszólagos béke;
mutatni kellene
                    a járható utat
szabadság és szépség
                    engesztelő tudat;
az igaz életet
                    tisztesség mutatja
a jövő sorsának
igazát ez adja.
Változik az élet
mindig is változott
de régen a váltás
                    kissé jobbat hozott
most fekete felhők
                    borítják az eget

kopogó jégverés
dúlja a lelkeket;
még a természet is
dermesztőn mostoha
mikor vigasztal meg
békéltető csoda;
vívódunk, szenvedünk
mégis hiszünk abban
emberek maradunk
véres zivatarban;
lelkünk őrtüzein
fényes fáklyák égnek
s békét hirdetnek a
lázás mindenségnek.

— — — — —

II. NEM VOLT HIÁBA...

Sz. BAYER ERZSÉBET

festőművésznő

a költő felesége

ISTVÁN KIRÁLY INTELMEIBŐL

Fiának, örököseinek, utódainak.   Parafrázis.

- A hitet buzgalommal, éberséggel őrizd,
hogy minden alattvalódnak példát mutass...-
    mert hitehagyottan lelked üres erdő
    a nemzet pangó víz - a vágy szálló pora;
    borong a szemhatáron a foszló felhő
    s végigvág sorsunkon a végzet ostora.

- Tartsd mindig eszedben azt, hogy minden ember
mindig azonos állapotban születik... -
    a tőled és hozzád csak egyetlen út vezet
    és lehetsz bár gazdag vagy épp koldusszegény
    az úton mindenki bátran végigmehet
    majd igaz emberré nemesít az erény.

- Semmi sem emel fel, csak az alázat
nem taszít le csakis a gőg és gyűlölség... -
    tiszteld katonádat, társadat, barátod
    a hűség megértést, békességet terem
    a büszkélkedés majd gyűlöletet szül
    és megaláz, elaljasít a gyötrelem.

- Igaz ítéletet hirdess, légy türelmes

akkor hatalmadban tarthatod a lelked... -

ítéleteid majd téged is ítélnék

igaz törvényed nagy becsületet szerez

diadalt magadon csak akkor remélhetsz

ha él majd lelkedben a fényes türelem.

- Az egynyelvű és egyszokású ország

legtöbbször csak gyöngé és esendő lehet... -

gyámolítsd, pártold mind a jövevényeket

tanulj más beszédet, munkát, szokásokat

példával, fegyverrel csak nemesítenek

így gazdagíthatod dicső országodat.

- Ha bölcsekkel jársz, te is bölcs leszel

ha bolondokkal - társuk leszel te is... -

tanuld a bölcsességeket, az okos szót

virágzó életet épít a gondos ész

kalmár barátok tanácsa sosem hoz jót

azzal nyomor terem és baljós pusztá vész.

- Őseink követése mindig nagy ékesség
aki atyjával szemben áll, Isten ellenségének áll...-

Újítsd meg, úgy kövesd őseid életét
a legfőbb példa vagy mindenek számára
szokásokat, rendet, a rád hagyott erényt
igazat, jót taníts hazád oltalmára.

- Ne hagyj minket az álnokság gondolatában
a kevélységekben, a vak tunyaságban... -
fohászkodj népeddel hasznos alkotásra
jámbersággal váltsd fel minden kevélységed
szívedet mindennek őszintén kitárva
tunyaságod váltsa pezsgő serénységed.

- Legfőbb boldogság: a szeretet gyakorlása
ne harcolj az igaz megcsúfolására... -
a szeretetet ne csak óhajtozzad
védje fényes kardod mind az igazságot
fő boldogságodért a jót gyakoroljad
az igaz sohase szenvedjen csúfságot.

ÜZENET - PETŐFI SÁNDORNAK

Életvadásunk
sötét rengetegében
árván bolyongunk
most is - mint régen
mert nem tudjuk
hová visznek az utak
pedig fölösleges
céltalanul menni
a pusztítás után
nem bíztat már semmi
sem a sápadt remény
sem az öntudat.

Aggódásaink, bizakodásunk
reménységünk, vívódó átkunk
mindnyájunk sorsa
- vagy csak az enyém? -
oltalmazó hitem
bizakodva viszem
talán célba juttat
a semmi peremén.

Lüktet az idő
vak tárnáiban
sötéten lobog történelmünk
méltán osztja el
hit és áldozat
fizetségéül - amit érdemeltünk.

Ember, emberség
egyén, közösség
gyűjtök vagy osztok mindig Veletek
bennetek, bennem
értetek értem
lelkesen áldozok, mást nem tehetek.

Sápadozó fények
tikasztó remények
nem védték meg soha a hazát
puszta lelkesedés
most is igen kevés
a jószándék nem terem csodát.

A múltat, jövődöt
még nem bűnhődtük meg
az áldozat - úgy tűnik - kevés
pedig nem vált meg
alkudozásunk -
sem a panasz, sem a feledés.

Életvadásunk
rengetegében
bátran mehetünk
ünnepi fényben
amit táplál az ész
s a lelkiismeret
akaratunk, vágyunk
emberi világunk
- magyarként
vagy európaiként -
mindenkinek juttat
fehér kenyeret.

--   --   --

Kaposvár, 2005. november

VELÜNK LEHETSZ

Igen - ez most már mindig így lesz
másképp nem is lehet...
a vágy, a remény, a hit
a megváltó béke
kiteljesíti az életedet.

Hiába fagyok, szelíd harangszó
véres háborúk rémemlékei
sorsod vak kútjába zuhantak
minden gonoszság rémes tettei;
belső harcok, vigasz megértés
- mögötted hiába fenyeget a zsarnok
segítünk szívvel kimunkálni
ami jót és igazat akartok;
egyek lehetünk valamennyien
a jószándék tetteink vezére
madár és földi rög - a beteljesülés
sorsunkat betöltő messiási béke.

— — — — —

NEM VOLT HIÁBA

Emlékezz

mikor még együtt lobogtunk
a szabadságunkért lelkesedve
és bátran hittük, hogy az ember
jóra és szépre van teremtvé;

Emlékezz

mikor még sután, botladozva
az árny gödrein arcra bukva
fölemeltük sorsunk fölé a szépet
csonka napjainkból a reménységet;

Emlékezz

végül semmi sem volt hiába
átmentettük a lángoló mába
a jövőt formáló nemzedéknek
örökségül a teljességet;

Emlékezz

biztosan lesznek majd mások
később is, akik szenvedélyesen
hiszik és élik majd őszintén
a szabadságot!

OLYAN, MINT A MÁSIK

Akik még tanúnak megmaradtunk
tudjuk, hogy a tisztesség, a hit
többet jelent, mint ha valamit
aranyba öntenek;
a néma kőzetek
megcsillannak az idő fényében
és szótlannul őrzik a múltat
amiről később ritkán szólnak
teljesen igazat;
aki még itt maradt
látja, hogy váltanak színt a tények
hogy születnek árnyból erények
- s a tévedés igaznak látszik
bizony, bizony...
az egyik olyan, mint a másik.

FÖLFÉNYLŐ HITTEL

Nekünk a tilalmak arra valók
hogy összekössenek minket
magányunk zengő csöndje segít
megtalálni testvéreinket
az ezüst idő halk suhanása
tüzeket tápláló jelen
a pillanat gyémánt pattanása
magába forduló történelem.

Nekünk az emlékek arra valók
hogy megengeszteljenek minket
kemény kézfogások szelíd üzenete
fölmelegíti szíveinket
ha a lelkiismeret szálás erdején
halk szél hidegen füttyörész
tudjuk, hogy hitünk sziklái előtt
most is megtorpan a goromba vész.

Nekünk a semmi is bizonyosság
a csakazértis égő üzenet
hallottuk az üveg-sikoltást
s a melengető dajkaéneket;
nekünk az ember népek lobogója
akinek vágya csillagot nevel
s a zúgó századokon átragyogva
fölfénylő hittel most is énekel.

— — — — —

BÓKLÁSZ A FÉNY

Művek mostanában nem azért születnek
hogy titokoldó erény legyen a bére
a többség főképpen azért fáradozik
hogy majd pénzt, sok pénzt kapjon érte.

Mégiscsak törtető világban élünk
annyi ellentmondás zsúfolódik itt
és ritkán születnek művek csak azért
mert az alkotó megsejtett valamit.

Bóklász a fény a folyók lusta hátán
az utakon sárban tocsog a sugár
a tény csak látszat - minden földönfutót
egy - egy meghitt otthon most is visszavár.

Aztán egyszer - ha megszületik a rend
szívünk, szándékunk ismét reménykedik
a halottak makacsul hallgatnak...
szólítsunk meg hát eleven-valakit.

NEKÜNK MÉG ÖRÖK

A múlt örvényein kusza képek
között már nincsenek épek
mind szakadt, elmosódott, törött
- kíváncsi szemedre gyász költözött
és jeges üvegszilánkjai a csöndnek
sziszegve zsörtölődnek
- tán már semmi sincs, ami örök?
Hullonganak, lüktetnek a lehetőségek
félek
az aggodalom tanyát vert szívemben
nincs harmónia a vállalt értékrendben
sejtelmesen pipálnak a hajnali ködök...
.....
Pedig elkerülhetetlen a változás
egy-egy villó sejtés mind valami más
mint ami a tudat peremére szorult
- az engesztelő idő csak alkonyult
hogy holnap lángjával újra fölírhasssa
a győzelem jelét szívre, kőre, vasra
mert ádáz harcában szövetséget kötött
hittel, ígérettel - s ami megválthat rég
a tiszta szándék
nekünk még örök.

SZEMBE FÚJ

Erzsikémnek, fiaimnak

A megtett utak összefutnak bennem
az elért célok megváltó csodák
a fölbukkanó döccenők mosolya
vígasztaló - - édes mostohánk.
Csak annyi igaz bennem, hogy vergődtem
inaszakadtig - - veletek, értetek
rám pazarolták minden ígéretük
a lelkemben küzdő lázas szellemek
mert tudták: az utak bennem érnek
véget - és velem futnak majd tovább
hogy küldetésem szárnyaló szelleme
megszólaltasson minden orgonát;
mert csak építő tettek ritmusára
éled föl bennem az igaz - emberi
a rólad - - érted zengő dallamára
kap értelmet a semmi - - valami
hogy majd ha egyszer kilépek a körből
a fény és a lomha árnyék összebúj
fölmutathatom, amit cselekedtem
igaz emberi volt, elkerülhetetlen
mert a metsző szél még mindig szemembe fúj!

2007. február 16.

TÖPRENGŐ TÁRSUNKNAK

Mikor a tacsókó rügyek fölvetették fejüket
a sunnyogó, szitáló ködben
a vöröslő barnák, a piszkos feketék
megrökönyödtek a haragvó zöldben - -
észrevetted, hogy túl az oszlopok néma során
ájultan alszik az öreg temető
nincs bizakodó, kíváncsiskodó gyerek
csak lehajtott fejű hazaérkező.

Mikor a tacsókó rügyek ringatóznak a szélben
a világ nekünk már tárt karú ölelés
a színek zsongó, zsibbadt derengése
a kibontakozáshoz ugyancsak kevés --
észrevetted, hogy túl a sejtések borongásán
ájultan alszik az öreg temető
se koszorú, se gyertya, se fenyőgally
csak az emlékekre csönddel felelő
töprengés.

S mikor a rügyek egymásba nyíló muzsikája
megzengette a holnap dallamát
biztosan tudtad, a jövő hallja, érti
napjaink törődött, bukdosó szavát --
bár az árnyékok kavargó, rőt ködén túl
ájultan alszik az öreg temető
a vágyak, a hitek, a bizakodás fénye
megérkezést hirdet minden hazamenő
töprengő társunknak.

AMIT MÉG ÁHÍTOK

Utam kikövezve
bánattal, örömmel
szemem ablakában
könyököl a csönd

álmaim erdejét
viharok zúgatják
reményeim partján
kuporog a gond;

fölfénylő vágyaim
sziklákon töretnek
a mélység sötétje
arctalan titok

nem keresek már
végleges megoldást
a bizonyosság az
amit még áhítok.

NEM KÉRDEZEL

Amikor volt és van
miért nincsen...?
neszező vágy matat
a kilincsen

az esetlegesség
csak ígézet -
a mindent semmire
elcseréled

ami előtted volt
láz és látszat
csak a kormozó csönd
száll utánad...

amikor a van és lesz
körülölel
már mindent megértesz
s nem kérdezel.

--   --   --   --

FÖLITTA MINDEN TITKOM

Éjszakánként - még kíváncsi gyermek
lestem az égbolt varázstükörét
s csodálkoztam, a százezernyi csillag
hogy méri meg, hol jár a messzeség.

Tudtam biztosan, melyikben ki lakik
és mért bámul rám a sárga ablakon
ismerniük kell minden árva titkom
hisz mindegyikük valahogy rokonom.

Arany sugarakkal üzentek is olykor
és bízattak, higgyem a sok csodát
ami szeretteim szívéből sugárzik
s őrzi titkaimat itt - és odaát.

Ma már tudom: üres minden csillag
megvakultak a hívó ablakok
a végtelen fölitta minden titkom
és eltemette minden rokonom.

TUDOM

Vakok a sötét szobában is
maguk elé tartják kezüket,
hogy fölfogják a kemény valóság
ütközéseit;

Én is így járok a világban.

Eltartom magamtól a mosolyok
és a cselvetések késszúrásait;
s ahogy szívem és arcom mellett
elzizegnek a suhanó kések

- hőkölések és kerülők után -
sötétben is tudom,
merre kell mennem.

MESSZI CSILLAGOK

Zúgó pataknak is csillapul a sodra
a vad viharnek is szelídül vágója
ha rohan az idő, ring a múlás bokra
üvöltés a csöndet olykor még átjárja.

Ahonnán érkeztél gödrök az utak
fény az árnyék mögött elő-előbukkan
hűsítenek sötét mélyből tiszta kutak
messzi csillagokkal a vágy hazajuttat.

Tudhatnád, mi voltunk az igaz ígéret
tévedéseink hú emberré avattak
te vagy a fényesség - és az árnyék-kéreg
együtt örültünk minden pillanatnak.

— — — — —

NINCS HIÁBA

Ne sirasd őseid -
akkor ők úgy éltek
bátran mertek tenni
akkor is - ha féltek.

Siratni a múltat
magunk árnítása
merjünk cselekedni
semmi sincs hiába!

Ígéretes holnap
bízgat mindnyájunkat
Dávid hegedüli
a tündöklő Holdat.

MAGÁNY

A magány
fekete árnya hány
elődöm útját láthatatlanná tette
- és a Mindent semmibe vette
hogy az életet elrejtőztesse
kései útjaimon;
itt már nincs testvér, rokon
aki a pusztítást elfelejtse
és a lelkét kitárja elétek...
félek... nagyon félek...
mert már nem maradt több bátorságom
sem engesztelése, sem lázas magányom
az árvaság mindnyájunk sorsa lett
lehullt minden béklyó és bilincs
a sikoltás meg muzsikálni kezdett.

Ó a magány
véres, zsibbasztó valóság
a fölemelő hit meg a jóság
megméri küldetésem - bízvást
és amit a tüzes vágy itt lát
szinte hiszekegy - és egyre megy
ki járt előttem
és ki ismeri útjaim titkát.

Ti tudnátok talán? Nem, nem
megül a kormos félelem
és nem cserél senki sem velem
sem a halódó élet
sem a szerelem.

2005. október

MONOLÓG

Mormolok monoton monológot;
csöndben izzanak a lángoló foltok
lúktet a fekete, ünnepélyes zene
létemen átleng a végzet szelleme
tudja, hogy vívom a kegyetlen harcot
kínban fürdetek gyűrött emberarcot
az árnyék áttör a reménysugáron
elomlik az ezüst a fekete sáron
az egészből csak egy marad egyedül
a hús szélpanaszba nyikorgás vegyül
s amikor már senkinek nincs szava
bemocskolódik a mosoly sugara.

Szólnál, fölidéznéd a régi reményt
elismételnéd azt a költeményt
amit tudtunk egykor mindannyian
de most szánkra vak némaság zuhan
mondanánk vagy dúdolnánk örökre

- de letettük az elvászott tönkre
és már nem tudunk semmit mondani
megbéklyózza szánkat hideg valami
várunk riadtan a megsüketült csöndben
minden szárnyaló szó riadtan megdöbben
- bénán hallgatnak a fáradt álmodók
mert csak dönög, dönög a néma monológ.

HAZÁIG

Ha majd a gyermekből
igaz felnőtt leszel
merre vezet az út
többé nem kérdezel
tudod, hogy menned kell
s elvisz fáradt lábad
árnyas, poros kétség
marad csak utánad;
ha jó úton mentél
a célod eléred
könnyű vagy nehéz volt
többé már nem kérded
beteljesítéd majd
emberi sorsodat
bár kevéssel kezdtél
elérsz majd még sokat
vad-messziről jöttél
mint olyan sok másik
mégis elérsz egyszer
magadhoz - - hazáig.

TÉVEDÉSEK

Lehetőségem van, hogy bátran tévedjek

és az embert őszintén szeressem

bátorítom még igaz társaimat

tévedjenek, hogy én is azt tehessem.

— — — — —

SZERESSÉTEK...

Szeressétek az öregeket...
a kiszikkadt, gyűrött rögeket
- az ő múltjuk lesz a ti jövőtök
mellyel ti most már alig törődtök
s aki majd mellettetek oly árva
virrasztva vár az ígért csodákra
mert a csodák egyszer megszületnek
a legméltóbb gyerek-embereknek.

Szeressétek az öregeket...
faragjátok a kemény köveket
egykor nem lesz sorsotok oly árva
főlkaptok majd büszke szárnyalásra
s elviszitek - amit alkottatok
múlásba fúlnak sors-pillanatok
- az igaz kincset felismeritek
s boldogítanak töretlen hitek.

Szeressétek az öregeket...
az akadozó, régi éneket
ünnepelni vagy temetni fogtok
rendeződnek majd a régi gondok
a hajdani bánatok, örömök
a szenvedélyek, meg a közönyök
és jelzik majd a régi énekek:
velük voltatok igaz emberek.

— — — — —

HALANDÓ EMBER

Ember - halandó élet és magyar
égő napfény - halál és zivatar
sötét végzet - meg fölemelkedés
a zúgó sokból - a szelíd kevés
történelem - és teremő jelen
állandóság - végzet és félelem
bölcsségek - hiábavalóság
szurok-sötétség - mosolygó jószág
olcsó gonoszság - fölfénylő szépség
iramló örvény - gazdag merészség
életteljesség - hátráló halál
az elmúlásban - vigaszt nem talál
örök folyamat - dús élettenger
magyar és sors és halandó ember.

— — — — —

IGÉZŐ CSODA

Búcsúszavad

oly akaratlan

mozdulatod

szenvedély-katlan

szeretetünk

láng-ölelése

a halkuló

békétlen béke.

Valóság vagy most is

büszke teljességgel

sorsunk parancsolata

végzetes egésszel

mely gazdag holnappá

varázsolja a mát

s hittel erősíti

az igéző csodát.

— — — — —

VIDÁM TÜZEK

Szállingózik a pihe hó
az életem mire való...

egymást gyűrő öreg napok
már a sír felé ballagok

Ha a hó majd jéggé dermed
elhagyom a régi kertet

az öreg fák kiszáradtak
nincsen sodra a pataknak;

Megjön majd egyszer a tavasz
mint a hancúrozó kamasz

fölpattannak, mind a rügyek
mosolyra nyílt vidám tüzek.

— — — — —

CSAK ÍGÉRET

Életem tavában csillagok fürödtek
fényekkel üzentek a didergő földnek
ahol bágyadt sorsom - mintha csak a végzet
rendelte volna el - véres tűzben égett.

Bizakodó lelkem olykor már föltámadt
- az elrabolt haza hivalgó gyalázat
reménnyel ölelem a lehetőséget
a csillagok tüze nekem csak ígéret.

— — — — —

Előszó

I. CSELEKVŐ IGAZAK

Nyolcsorosok

1. Aki a szépet...
2. Bezártan
3. Közöny
4. Mindig újabb
5. A régi úton
6. Megvígasztal
A forradalom öröksége - Az 1956-os magyar
forradalomra emlékezve
Egyetlen törvény
Féltő fohász
Emeld föl...
Antagonizmusok
Zene
Új érdekszövetség
Cselekvő igazak
Életteljesség
Október 23.
Akárcsak az élet
Megváltó remények
Lázadó szépségek
Berzsenyire emlékezve
Szabó Lőrincre emlékezve

I. Művészcsillagok

- II. Elringat a tücsökzene
Sorsom vak világa
Rideg mostohák
Jajszó
Virrasztás
Már zörget
Szegény-ember
Varázsszó
Itt és odaát
Egyetlen élet
Lázás mindenség

II. NEM VOLT HIÁBA

Nyolcsorosok
István király intelmeiből - Fiának, örököseinek,
utódainak. Parafrázis -
Üzenet Petőfi Sándornak
Velünk lehetsz
Nem volt hiába
Olyan, mint a másik
Fölfénylő hittel
Bóklász a fény
Nekünk még örök
Szembe fúj - Erzsikémnek, Fiaimnak -
Töprengő társunknak
Amit még áhítok
Nem kérdezel
Fölitta minden titkom
Tudom
Messzi csillagok
Nincs hiába
Magány
Monológ
Hazáig
Tévedések
Szeressétek...
Halandó ember
Igéző csoda
Vidám tüzek
Csak ígéret